

«Βρικόλακες»

Του Ερρίκου Ιψεν από το Θέατρο Ενα

Απόδοση κειμένου - Σκηνοθεσία: Νίκος Χαραλάμπους. Σκηνικά - Κοστούμια: Μελίτα Κούτα. Μουσική σύνθεση: Αγίς Ιωαννίδης. Φωτισμός: Αντρέας Χριστοδουλίδης. Παίζουν: Ειρήνη Κωνσταντίνου, Κίμωνας Αποστολόπουλος, Ευτύχιος Πουλλαΐδης, Ιωάννα Καμμένου, Σωτήρης Μεσάνας.

ΠΩΣ πρέπει να ανεβάζεται ο Ιψεν σήμερα; Είναι μάλλον μια λανθασμένα διατυπωμένη ερώτηση. Πρώτα-πρώτα το «πρέπει» αναιρείται λόγω της δεδομένης στο σύγχρονο θέατρο δημιουργικής ελευθερίας και της δεκτικότητας του κοινού στις πιο αναγκαίες και πειραματικές προτάσεις. Επίσης, το «σήμερα» είναι μόνο ένας από τους παράγοντες που προσδιορίζουν το ανέβασμα ενός έργου και ίσως όχι ο πιο σημαντικός. Ειδικά στην περίπτωση του Ερρίκου Ιψεν η απόσταση που χωρίζει τον πρωτοπόρο της εποχής του Νορβηγό συγγραφέα από τις πνευματικές και μορφικές παραμέτρους του θεάτρου των ημερών μας δεν είναι αρκετά μεγάλη για να μιλάμε για διάλογο διϊστώντων εποχών. Τέτοια απόσταση ο Μπάχτιν τη θεωρούσε απαραίτητο στοιχείο για να ανακαλύψει η δική μας προσλαμβάνουσα εποχή, κάτι εξαιρετικά «χρήσιμο» στο μήνυμα που στάληκε από το «μακρινό» δημιουργό. Όμως το όνομα του Ιψεν είναι γραμμένο στην ίδια σελίδα (έστω και αρχή - αρχή) με τα ονόματα των θεατρικών δημιουργών του σύγχρονου θεάτρου. Γι' αυτό μια δηλωμένη μοντερνιστική εκδοχή του έργου του Ιψεν «Βρικόλακες», που ανέβηκε στο Θέατρο - Ενα σε σκηνοθεσία Νίκου Χαραλάμπους, είναι δύσκολο εγχείρημα, μια και ο Ιψεν δεν έχει «παλιώσει» και δε θέλει απλώς ξεσκόνισμα, αλλά χρήση ουσιαστικά σύγχρονων εκφραστικών μέσων.

Ο σκηνοθέτης Νίκος Χαραλάμπους υπογράφει και την απόδοση του κειμένου και όπως δηλώνει στο πρόγραμμα της παράστασης, η μετάφραση στηρίχτηκε στην απλή, γλαφυρή καθομιλουμένη, χωρίς ποιητικοφανείς υπερβολές και χωρίς περιττά στολίσια. Πράγματι, από την πρώτη σκηνή μεταξύ της Ρεγγίνας και του Εγκοτραντ, η γλώσσα που χρησιμοποιούν οι ήρωες είναι προσγειωμένη, πεζή, γεμάτη σημερινούς ιδιωτισμούς. Απορρίπτοντας τις υπάρχουσες μεταφράσεις, λόγω «ποιητικοφάνειας», ο Νίκος Χαραλάμπους φαίνεται να αποκλείει το ποιητικό στοιχείο από το «δικό του» Ιψεν. Θεωρώντας την ποίηση «ξένο σώμα» στο σύστημα του έργου την αφαιρεί αρχίζοντας από το γλωσσικό επίπεδο και προχωρώντας στις σκηνικές συμπεριφορές των προσώπων. Την αντικαθιστά με κωμικές

προσθήκες δημιουργώντας με αυτές ένα δεύτερο σενάριο. Ο σκηνοθέτης, αποφασισμένος να απελευθερώσει να «ξεφλουδίσει» το έργο από κάθε τι «νεφελώδες, σοφaroφανές», οδηγεί την παράστασή του σε αυτοσαρκασμό και τους ηθοποιούς του σε μια ριζική απομυθοποίηση των ηρώων τους. Έχει τη συνεργασία της Μελίτας Κούτα, η οποία στο ενδυματολογικό μέρος της παράστασης τηρεί την αρχή της κωμικοποίησης και της αποκαλυπτικότητας. Οι ηθοποιοί επένδυσαν τεχνική και ταλέντο στο στόχο της απομυθοποίησης και στην υλοποίηση του σκηνοθετικού σεναρίου.

Δεν μπορώ να μην αντιπαράθεσω την άποψή μου ότι οι τομές του σκηνοθέτη είναι υπερβολικά βαθιές και δεν αφαιρούν το επικάλυμμα, αλλά τη σάρκα του έργου, αλλοιώνοντας την ουσία του. Η ποίηση έχει τη θέση της στην ποιητική του Ιψεν. Η κοσμοθεωρία του βασιζέται στην αδιάρρηκτη σχέση αιτιών και συνεπειών. Η έννοια «τίμημα» είναι γεμάτη νόημα. Η μέγκενη της μοίρας δεν καταστρέφει και τη συνείδηση του ατόμου, η ελευθέρη βούληση οδηγεί σε μοναδική τραγική διεξοδό. Αυτογνωσία και ψευδαίσθηση μπλέκονται σε γραμμές ζωής των ηρώων. Νομίζω ότι στη μουσική του Αγί Ιωαννίδη υπήρχε και ποίηση και γνωση.

Αλίμονο αν υπήρχαν κάποια «πρέπει» στον κόσμο της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Ισχύει και το αντίθετο - δεν υπάρχουν παραστάσεις που «πρέπει» να αρέσουν. ●